آرایه ادبی ایهام تناسب

مثال یکم

چون شبنم افتاده بدم پیش آفتاب
مهرم به جان رسید و به عیوق بر شدم

مثال دوم

گر هزار است بلبل این باغ
همه را نغمه و ترانه یکی است

مثال سوم

چنان سایه گسترد بر عالمی
که زالی نیندیشد از رستمی

آرایه ادبی ایهام تناسب

مثال یکم

واژه ی « مهر » ایهام تناسب دارد ، چون معنی مورد نظر شاعر عشق و محبت است اما غیر از این معنی واژه ی « مهر » به معنی خورشید است که در این صورت با واژه های « عیوق و آفتاب » تناسب دارد .

مثال دوم

واژه ی « هزار » به دو معنی است : ۱- بلبل ۲- عدد هزار که در این جا منظور شاعر معنی دوم است اما غیر از معنی فوق کلمه ی « بلبل » با کلماتی چون « باغ ، نغمه و ترانه » تناسب دارد .

مثال سوم

زال و رستم در مصرع دوم ذهن را به سوی این معنی می‌برد که منظور از زال در این مصرع، نام پدر رستم است در حالیکه این معنی درست نیست. «زال» در این جا به معنی "پیرزن سفید موی" است.

آرایه ادبی ایهام تناسب

این آرایه، جمع دو صنعت «ایهام» و «تناسب» است. در ایهام تناسب، مانند ایهام، یک واژه دارای بیش از یک معناست با این تفاوت که یکی از این معانی، در شعر حضور دارد (معنای حاضر) و شعر با آن معنی کامل می‌شود و مفهوم خود را می‌رساند و معنی دیگر که در شعر حضور ندارد (معنای غایب) تنها با واژه یا واژگان دیگری در همان شعر، دارای تناسب است. بنابراین، در ایهام تناسب، تنها یکی از معانی واژه است که در شعر جایگزین می‌شود و معنای دیگر قابل پذیرش نیست؛ یعنی اگر آن را در جمله جایگزین کنیم، شعر معنای درست خود را از دست می‌دهد!